Mark Twain

Autobiografie I

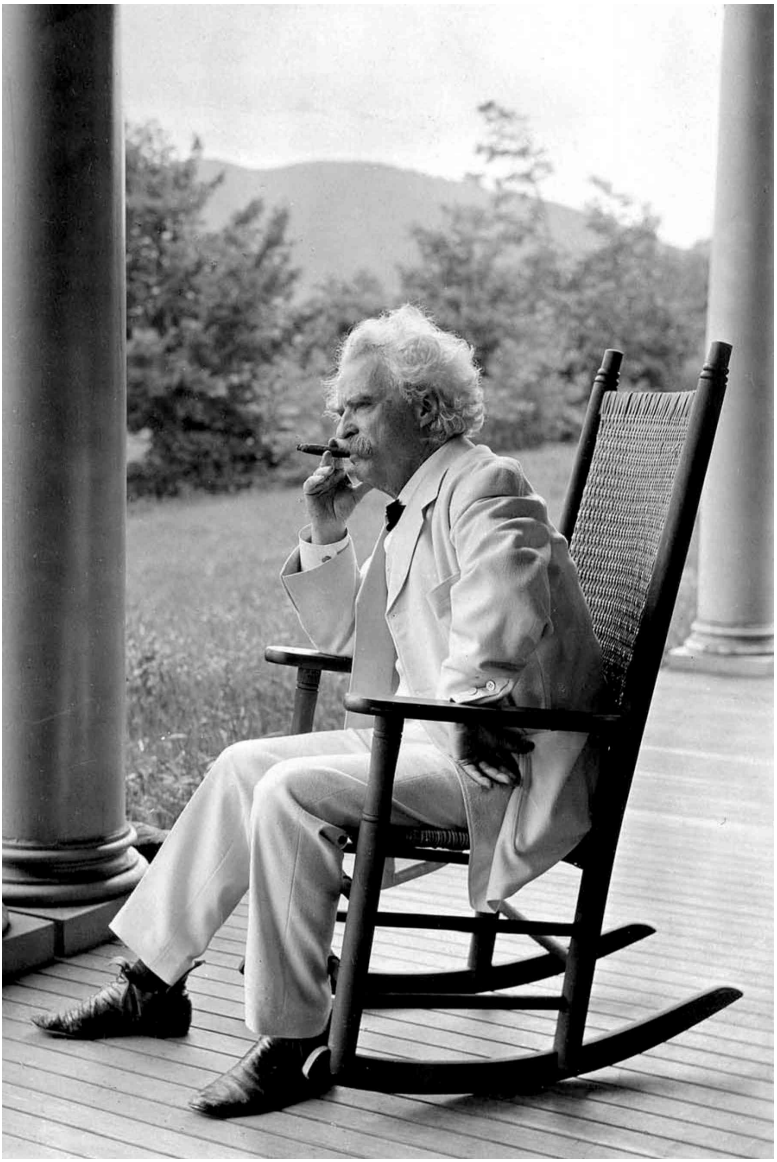

Fotografie od Alberta Bigelowa Painea, 25. června 1906, Upton House,
Dublin ve státě New Hampshire

Mark Twain

Autobiografie

I

Harriet Elinor Smithová, editor

Volvox Globator

Autobiography of Mark Twain, Volume I

Kniha vychází za podpory Státního fondu kultury.

Státní fond kultury ČR

Copyright © 2010 The Regents of the University of California
Published by arrangement with University of California
Translation © Roman Tadič, 2016
ISBN 978-80-7511-265-1
ISBN 978-80-7511-266-8 (epub)
ISBN 978-80-7511-267-5 (pdf)

Poděkování

Intenzivní editorská práce na *Autobiografii* začala zhruba před šesti lety a bude pokračovat ještě několik následujících let. Nicméně kolektivní zkušenosti a odborná způsobilost, které nám umožnily vyřešit téměř nepřekonatelné problémy číhající v tomto rukopise, se postupně formují již čtyři desetiletí, během nichž probíhá editorská práce na díle Marka Twaina. Děkujeme tudíž nezávislé federální agentuře National Endowment for Humanities (Národní nadace pro humanitní studia) jak za tři nedávné přímé granty a granty se spoluúčastí, které jsme obdrželi v posledních šesti letech, tak za její trpělivou, velkorysou a soustavnou podporu, jíž se Mark Twain Project těší od roku 1966. Se stejnou vřelostí děkujeme také nadaci Koret Foundation za její nedávný štědrý grant na podporu editorské a produkční práce na *Autobiografii*. Celá tato částka přispěla (či přispěje) k uhrazení naší spoluúčasti na příspěvcích National Endowment for Humanities určených tomuto projektu.

Za další soustavnou podporu práce na *Autobiografii* a za pomoc při získávání důležitých originálních dokumentů pro soubor písemností Marka Twaina děkujeme institucím a jednotlivcům jmenovaným na stranách 5–8. Během let se Mark Twain Project dočkal podpory v tolika různých podobách a od tolika lidí, že jsme s politováním nuceni poděkovat jim hromadně, a nikoliv každému zvlášť. Všichni zde děkujeme každému z našich věrných a štědrých příznivců za příspěvky podporující naši práci, ať už se jednalo o pět dolarů, nebo pět milionů dolarů. Nebýt jejich podpory, projekt by už dávno skončil a určitě bychom touto dobou nezavršovali práci na *Autobiografii*.

Nedávno se objevily snahy založit nadaci, která by podporovala stávající i budoucí práci na projektu věnovaném Marku Twainovi, a na tomto místě bychom chtěli za toto úsilí poděkovat. V první řadě děkujeme studentům Kalifornské univerzity v Berkeley, kteří absolvovali v roce 1958, v čele s Rogerem a Jeane Samuelsenovými, Edwardem H. Petersonem a Donem

a Bitsy Kosovacovými. Tito lidé nedávno shromáždili milion dolarů pro účely Twainova projektu. Všem z tohoto ročníku děkujeme za jejich vizionářský přístup, moudrost a štědrost. K tomuto nadačnímu fondu můžeme s neskonalou vděčností připočítat příspěvky z pozůstalosti Phyllis R. Bogueové a z pozůstalosti Petera K. Oppenheima.

Při hledání finančních prostředků pro projekt nám byl v poslední době nápomocen Mark Twain Luncheon Club, který před deseti lety založili Ira Michael Heyman, Watson M. (Mac) Laetsch a Robert Middlekauff. Jejich organizační činnost byla vytrvalá a nepostradatelná a my jim děkujeme jak za ni, tak za tisíce dalších forem pomoci. Rovněž děkujeme všem téměř sto členům klubu za jejich oddanou finanční a morální podporu, kterou projektu projevili, a jejich jménem rozšiřujeme poděkování na několik desítek mluvčích, kteří během let souhlasili, že osloví členy klubu. Naše díky patří také Daveu Duerovi, vedoucímu vývoje Univerzitní knihovny v Berkeley, za jeho soustavné moudré a rozumné rady a za jeho bezprecedentní snahu obstarat projektu finanční podporu. V neposlední řadě bychom chtěli poděkovat berkeleyskému kampusu jako celku za to, že projektu ulevil od nepřímých plateb, jež byly součástí několika grantů poskytnutých National Endowment for Humanities. Jsme vděční jak za toto, tak za všechny ostatní formy podpory, jíž se nám dostalo od naší domovské instituce.

Děkujeme zaměstnancům Univerzitní knihovny a Bancroftovy knihovny v Berkeley, především knihovníkovi Univerzitní knihovny Thomasu C. Leonardovi, řediteli Bancroftovy knihovny[1] Charlesi Faulhaberovi a jeho zástupci Peteru E. Hanffovi. Všichni působí v představenstvu našeho projektu (Mark Twain Project). Jim a zbývajícím členům představenstva – Jo Ann Boydstonové, Lauře Cerrutiové, Donu L. Cookovi, Fredericku Crewsovi, Michaelu Millgateovi, Georgi A. Starrovi, G. Thomasu Tanselleovi a Lynne Witheyové – jsme zavázáni za nejrůznější formy morální a intelektuální podpory.

Zásadní pro editační práci na tomto svazku byli odborníci a archiváři dalších institucí. Pokud jde o nezištné a velkorysé sdílení informací a dokumentů, figuruje na čelném místě našeho seznamu nezávislá badatelka Barbara Schmidtová, která spravuje nesmírně cennou internetovou stránku

1. Tato funkce nese oficiální označení *James D. Hart Director* na počest literárního vědce a profesora Kalifornské univerzity Jamese Davida Harta, který Bancroftovu knihovnu řídil v letech 1970 až 1990 – pozn. překl.

věnovanou Marku Twainovi (www.twainquotes.com). Jmenovitě pro tento svazek nám mimo jiné poskytla fotokopie důležitých originálních dokumentů, o nichž jsme až dosud nevěděli. Kevin MacDonnell, erudovaný obchodník a sběratel dokumentů týkajících se Marka Twaina, se, jak je u něj zvykem, velkoryse podělil o svou rozsáhlou sbírku. Fotografie a další dokumenty nám poskytli také následující lidé, jimž touto cestou děkujeme: Lee Brumbaugh z Nevadské dějepisné společnosti (Nevada Historical Society) v Renu, Christine Montgomeryová z Missourijské státní dějepisné společnosti (The State Historical Society of Missouri) v Columbii, Patti Philipponová z Domu a muzea Marka Twaina (Mark Twain House and Museum) v Hartfordu a Henry Sweets z Domu a muzea Marka Twaina (Mark Twain Boyhood House and Museum) v Hannibalu. Co se týká naší univerzity, jsme vděční Danu Johnstonovi z oddělení digitalizace (Digital Imaging Laboratory), který z negativů unikátních fotografií pořídil vynikající digitální soubory. Měli bychom rovněž poděkovat následujícím archivářům, kteří nám pomáhali při bádání: Louise A. Merriamové z Andersenovy knihovny Minnesotské univerzity; Evě Guggemosové z Beineckeho knihovny na Yaleově univerzitě; a Kathleen Kienholzové z American Academy of Arts and Letters (Americká akademie umění a literatury) v New Yorku. Patricia Thayer Munoová a James R. Toncray přispěli důležitými informacemi o svých rodinách.

Kathleen MacDougallové, naší nesmírně šikovné lektorce a projektové manažerce z nakladatelství University of California Press, která z hlediska editační práce výrazně přispěla ke kvalitě výsledného produktu a byla vůdčím duchem ve všech fázích výrobního procesu, jsme vděčni za neúnavnou pomoc. Děkujeme Sandy Drookerové, která se se suverénností sobě vlastní zasloužila o grafickou úpravu knihy a obálky. Již jsme se o nich zmínili, ale opět musíme poděkovat Samu Rosenthalovi, který zajistil odborný dohled nad tiskem a vazbou, a naší odpovědné redaktorce Lauře Cerrutiové, jejíž nadšení a podpora tomuto vydání byly pro jeho publikování klíčové.

Všechny svazky vydané v rámci Mark Twain Project jsou výsledkem komplexní a dlouhodobé spolupráce. Asistenti z řad studentů uvedení na straně 5 jako redaktoři vykonali spoustu přípravných prací – přepisování, korekce a porovnávání pramenných dokumentů, které tvoří základ kritického vydání. Redaktoři Benjamin Griffin, Victor Fischer a Michael B. Frank se podíleli na všech fázích editorské práce. Prováděli původní výzkum pro potřeby poznámkového aparátu, navrhli mnohé z jeho textu a pomohli s pečlivou

přípravou a kontrolou nezbytnými k sestavení spolehlivého textu, poznámkového aparátu a rejstříku. Redaktorky Sharon K. Goetzová a Leslie Diane Myricková přispěly svou nepřekonatelnou technickou erudicí a inovativními programátorskými výkony k tomu, že text mohl být publikován tiskem a souběžně také na internetu (www.marktwainproject.org). Nikdo z nás by nemohl tak usilovně pracovat na vydání knihy, nebýt naší asistentky Nedy Salemové, která bravurně zvládla veškerou administrativu a trpělivě odpovídala na tisíce žádostí o informace a kopie dokumentů, jež náš projekt získal od odborníků a veřejnosti.

Rádi bychom adresovali zvláštní poděkování mé kolegyni Lin Salamoové, která opustila projekt a odešla na zasloužený odpočinek ještě před dokončením tohoto svazku. Za více než dvě desetiletí oddané redakční práce přispěla k tomuto vydání svým možná největším profesionálním úspěchem – shromáždila a analyzovala stovky stran strojopisů, které tvoří oddíl diktovaných autobiografických textů. Její bádání představuje klíč nezbytný k tomu, že jsme nově pochopili Twainovy plány na vlastní životopis.

H. E. S.

Úvodem

V letech 1870 a 1905 se Mark Twain (Samuel L. Clemens) opakovaně pokoušel, s dlouhými prodlevami, sepsat (či nadiktovat) svůj životopis. Ve všech případech rukopis velmi brzy odložil. V roce 1905 už měl za sebou třicet nebo čtyřicet takových lichých začátků – tyto rukopisy byly v podstatě pokusy, náčrtky epizod a kapitol; mnohé z nich se dochovaly v souboru písemností Marka Twaina a ve dvou dalších knihovnách. U některých z těchto rukopisů dospěl tak daleko, že očísloval kapitoly, čímž stanovil jejich pozici v líčení historie, jejíž bílá místa ale nikdy nevyplnil, natož aby vyprávění o svém životě dokončil. Nikdo neměl možnost přečíst si víc než krátké úryvky jeho životního příběhu.

Tuto tradici porušil teprve v lednu 1906, kdy začal téměř denně diktovat stenografovi. Už zpočátku se rozhodl, že tyto diktované autobiografické texty by měly tvořit jádro jeho zamýšlené *Autobiografie*. Během několika měsíců prošel soubor svých lichých pokusů a rozhodl se, které začlení mezi novější, diktované texty a které publikovat nebude. V době, kdy měl na kontě více než dvě stě padesát sezení se stenografem (a v prosinci 1909 napsal závěrečnou kapitolu o nedávné smrti své dcery Jean), obsahoval jeho text více než půl milionu slov. Prohlásil dílo za hotové, ale trval na tom, že by nemělo vyjít dříve než sto let po jeho smrti. Twain zemřel o necelé čtyři měsíce později, 12. dubna 1910.

Opožděný úspěch projektu, který se vzpíral dokončení třicet pět let, lze přičíst dvěma novým okolnostem. Zaprvé konečně nalezl schopného stenografa, který byl zároveň vnímavým posluchačem – Josephine S. Hobbyovou. Díky tomu se odhodlal přijmout diktování jako kompoziční metodu. Experimentoval s ním už v roce 1885. Druhým, neméně významným důvodem je, že díky diktování textu mohl snáze zachovat styl kompozice, k němuž směřoval nejméně dvacet let. V červnu 1906 uvedl, že konečně pochopil, jak „správně" diktovat autobiografii: „…nezačínejte ji v žádném určitém okamžiku vašeho života; dle libosti se toulejte sem a tam celým svým životem; zmiňte jen

to, co vás právě zajímá; přestaňte ve chvíli, kdy hrozí, že váš zájem opadne, a obraťte svou pozornost k něčemu novému a zajímavějšímu, co se vám mezitím vloudilo do hlavy."[1]

Kombinace diktování textu a výrazného odbíhání od tématu byla až nečekaně osvobozující, z větší části proto, že nepřinášela konvenční vyprávění, které nezadržitelně spěje k fyzickému konci člověka, ale spíše řadu spontánních vzpomínek a komentářů k současnosti i minulosti uspořádaných jednoduše tak, jak přicházely. Problém metody byl vyřešen. Osvobozující byl rovněž požadavek, aby text vyšel až posmrtně. Tato myšlenka však visela ve vzduchu už od počátku a úzce souvisela s Clemensovou touhou vyslovit celou pravdu a nebrat si servítky. Jak vysvětlil jistému reportérovi, který s ním v roce 1899 dělal rozhovor: „Kniha, jež má vyjít až za sto let, poskytuje autorovi svobodu, kterou by jinak nezískal. Za těchto podmínek můžete vykreslit člověka bez jakéhokoliv omezení, přesně tak, jak jste ho znali, aniž byste se obávali, že zraníte jeho city či city jeho synů nebo vnuků." Posmrtné vydání mohlo rovněž Clemensovi usnadnit, aby přiznal i stinné stránky svého života, ale tento záměr se ukázal jako iluzorní. Ve zmíněném rozhovoru z roku 1899 připouští, že „člověk o sobě nemůže prozradit úplně všechno, ani kdyby byl přesvědčen, že to, co napsal, si nikdo nikdy nepřečte".[2]

Pokud z něj odložené vydání jeho díla neudělalo autora konfese, rozvázalo mu ruce, aby beze strachu z ostrakizace vyjádřil nekonvenční myšlenky týkající se náboženství, politiky a veškerého lidstva. V lednu 1908 vzpomínal, že dlouhá léta míval „ve zvyku při důvěrných hovorech s přáteli odhalovat všechny své osobní názory na náboženství, politiku a lidi". K tomu dodal, že „nikdy netoužil po *otištění* jediného z nich".[3] Setkáváme se u něj s nápadnou potřebou pozdržet vydání buřičských myšlenek. „Potlačujeme neoblíbené postoje, protože si nemůžeme dovolit sklízet hořké plody, které by to přineslo," napsal v roce 1905. „Nikdo z nás nestojí o to, aby byl nenáviděn, nikdo z nás se nechce ocitnout v izolaci."[4] Čili zajistit si svobodu říci, co měl na srdci (a možná se i vyznat ze svých hříchů), bylo jistě

1. „The Latest Attempt" (Nejnovější pokus), jedna z předmluv, které uváděly finální podobu autobiografie.
2. „Mark Twain's Bequest", londýnské *Times*, 23. května 1899, 4, Scharnhorst 2006, 334.
3. Diktované autobiografické texty, 13. ledna 1908.
4. Text „The Privilege of the Grave" (Výsada mrtvého) z roku 1905, publikováno v SLC 2009, 56.

dostatečným ospravedlněním pro to, že odložil vydání autobiografie, dokud nezemře.

Historie publikování Twainovy autobiografie: Paine, DeVoto a Neider

Nicméně sedm měsíců poté, co v roce 1906 začal diktovat autobiografické texty, Clemens souhlasil – skutečně o to aktivně usiloval – s publikováním *části* materiálu, který až dosud nashromáždil. Dohlížel na přípravu dvaceti pěti krátkých úryvků z rukopisu a diktovaných částí své autobiografie, které měly vyjít v *North American Review*. Každá z vybraných pasáží byla záměrně obroušena, aby lépe odpovídala duchu doby a vkusu čtenářů, a každou uváděla poznámka: „Za autorova života nebude nic z této autobiografie publikováno v knižní podobě."[1] Avšak nedlouho po Clemensově smrti už byl jeho pokyn odložit vydání autobiografie, dokud neuplyne sto let od jeho smrti, ignorován – poprvé tak učinil v roce 1924 Albert Bigelow Paine, oficiální životopisec Marka Twaina a první správce jeho literárního odkazu, v roce 1940 pak Paineův nástupce Bernard DeVoto a jako poslední Charles Neider v roce 1959.

Leč všichni se odvážili publikovat pouze část textu a nikdo z nich si netroufl vydat ho tak, jak si to Clemens skutečně přál. Paine na začátek svého dvousvazkového vydání zařazuje téměř všechny pokusy, které spatřily světlo světa před rokem 1906, a také několik textů, jež mezi tyto pokusy pravděpodobně nikdy nepatřily. Všechny je uspořádal „v souladu s autorovým přáním… v pořadí, v jakém byly napsány, bez ohledu na posloupnost událostí".[2] Nyní už je zřejmé, že „autorovo přání" pochopil špatně: Clemens nikdy nezamýšlel použít všechny tyto liché pokusy, natož aby je seřadil podle data vzniku; měl v úmyslu publikovat touto cestou jen texty, s jejichž diktováním začal v roce 1906. Pokud však Paine zvolil postup, který zvolil, zůstalo mu jen relativně málo místa pro texty diktované v letech 1906–1909. Navíc cítil potřebu vypustit, či dokonce nahradit určité pasáže, aniž se o tom zmínil čtenáři. Nakonec přiznal, že publikoval jen zhruba třetinu toho, co pokládal za kompletní text.[3]

1. Tato slova se objevila na konci redakční poznámky, která předcházela každému z oněch dvaceti pěti úryvků v *North American Review*.
2. *Mark Twain's Autobiography*, editor Albert Bigelow Paine, 2 svazky (New York: Harper and Brothers, 1924), 1:1; dále jako *MTA*.
3. V roce 1933 Paine prozradil jistému reportérovi, že „kompletní autobiografie… by

DeVoto se stavěl kriticky k tomu, že Paine přijal „Twainovo původní uspořádání“ diktovaných textů, které byly „prošpikovány triviálnostmi, zbytečnostmi, novinovými výstřižky a nedůležitými dopisy – bez spojitosti a záměru“. Místo toho vybral k otištění pouze pasáže, které Paine ponechal bez povšimnutí. Vycházel ze „strojopisu, na němž bylo sepsáno všechno, co Mark Twain chtěl ve svých pamětech“ (diktované autobiografické texty). Výběr pak uspořádal tematicky. „Byly vynechány triviálnosti a seskupeny věci, které patří k sobě.“ DeVoto s velkým uspokojením prohlásil, že „zmodernizoval interpunkci vypuštěním tisíců čárek a pomlček a další stovky by měly být nejspíše odstraněny také“. Věřil, že „dal knize soudržnější strukturu, než byla ta Twainova“, a necítil potřebu omlouvat se za to, že „pominul“ všechno, co mu připadalo „nezajímavé“.[1]

Ani Neider nebyl nadšený z toho, že Paine přijal Twainův záměr publikovat autobiografii „nikoliv chronologicky uspořádanou, ale podle toho, jak byly jednotlivé oddíly napsány a diktovány. Jaký to výstřední nápad! Jako kdyby průběh sestavování textu nějakým záhadným způsobem vyjevoval víc než samotná autobiografie!“[2] Neider získal svolení Twainových dědiců, aby zkombinoval zhruba třicet tisíc slov nepublikovaného diktovaného textu s tím, co už publikovali Paine a DeVoto. Stejně jako DeVoto vynechal to, co se mu nelíbilo, a musel vyřadit části, které Clemensova dcera Clara Clemensová Samosudová neschválila k vydání. Neider pak (obrazně) rozřezal a přeskupil texty, které vybral, takže se blížily konvenčnímu, chronologickému vyprávění – přesně takový druh autobiografie Mark Twain zavrhl.

Výsledkem těchto několika redakčních záměrů bylo, že až dosud nebyl publikován žádný text *Autobiografie*, který by se alespoň blížil úplnosti, natož aby byl zcela autorský. Současné vydání si proto klade za cíl představit co možná nejúplnější text v podobě, s níž Mark Twain počítal, až bude po jeho smrti publikován. Tohoto cíle mohlo být dosaženo teprve v nedávné

---

zaplnila šest svazků, včetně dvou už publikovaných, a veřejnost se s ní pravděpodobně neseznámí ještě ‚mnoho a mnoho let‘“ („Canard Blasted by Biographer of Mark Twain“, newyorský *Herald Tribune*, 8. července 1933, výstřižek v CU-MARK).

1. „Introduction“, *Mark Twain in Eruption*, editor Bernard DeVoto (New York: Harper and Brothers, 1940), vii–ix; dále jako *MTE*.
2. „Introduction“, *The Autobiography of Mark Twain, Including Chapters Now Published for the First Time*, uspořádal, editoval, úvod a poznámky napsal Charles Neider (New York: Harper and Brothers, 1959), ix, xvi, xx–xxiii; dále jako *AMT*.

době, a to z prostého důvodu, že nikdo nevěděl, které části z obrovského objemu autobiografických rukopisů a strojopisů Mark Twain hodlal použít. Popravdě se dlouho předpokládalo, že Mark Twain nestačil rozhodnout, co bude zařazeno a co vyřazeno – že zanechal rozsáhlý a velmi spletitý rukopis neúplný a nedokončený. Tento předpoklad byl mylný. Přestože po Marku Twainovi nezůstaly žádné konkrétní instrukce (a dokonce ani dokumentace k jakýmsi instrukcím, o nichž Paine tvrdil, že se jimi řídil), uvnitř přibližně třímetrového sloupce autobiografických spisů se skrývá dostatek indicií, jež ukazují, že o konečné podobě *Autobiografie* určitě rozhodl a rozhodl také o tom, které z předchozích pokusů mají být použity, a které nikoliv.

V roce 2010 byl publikován první díl *Autobiography of Mark Twain* (vázané kritické vydání). Úplný text tohoto svazku je zároveň dostupný na internetové stránce *Mark Twain Project Online* (*MTPO*). Budou následovat další dva svazky, a to jak v tištěné, tak digitální podobě. Vyčerpávající dokumentace všech rozhodnutí týkajících se textu byla uveřejněna *pouze* na *MTPO*.[1] První svazek se skládá ze dvou částí. První z nich je věnována starším rukopisům a diktovaným textům. Tvoří ji krátké práce, které vznikly v letech 1870–1905 a s nimiž Clemens počítal pro svůj životopis, ale přehodnotil je a v lednu 1906 vyřadil z finální představy o svém díle. Druhá část otevírá vlastní *Autobiografii*, která odpovídá Clemensovu konečnému rozhodnutí. Začíná několika předmluvami. Vznikly souběžně, aby zasadily do kontextu starší texty, které vybral jako úvodní. Po nich následují diktované texty, které vznikaly téměř denně od 9. ledna až do konce března 1906 – do tohoto svazku se vměstnaly všechny. Diktované texty jsou uspořádány chronologicky podle data vzniku. Zbývající svazky budou obsahovat všechny diktované texty, jež vznikly mezi dubnem 1906 a říjnem roku 1909. Opět budou uspořádány chronologicky. Celé dílo završí „Pár slov na závěr mé autobiografie".

Toto brožované vydání začíná textem vlastní *Autobiografie* – tedy druhou částí 1. dílu, který vyšel v roce 2010. Z obsahu první části jsou zde přetištěny pouze čtyři rané práce, a to v dodatku věnovaném starším rukopisům

1. *MTPO* (http://www.marktwainproject.org) je volně přístupná internetová stránka, o niž se stará Mark Twain Project, aby zde mohl zpřístupnit všechny své publikace. *Autobiography of Mark Twain* (Autobiografie Marka Twaina) je prvním dílem, které zde má být publikováno souběžně s knižním vydáním, a prvním dílem, u něhož je publikován textový aparát pouze v elektronické podobě.

a diktovaným textům. Vypuštěny jsou také poznámky na vysvětlenou, tři z pěti dodatků, poznámky k textu a dělení slov v tomto svazku a rovněž rejstřík. Toto úvodní slovo je zkrácenou verzí úvodu z vázaného vydání.

„Fragmenty" a „kapitoly" z autobiografie

Na každé ze svých nejslavnějších knih Clemens pracoval tři až sedm let. Tolik času potřeboval především proto, že vždy přišlo období, během něhož nebyl schopen pokračovat a práce na textu se úplně zastavila. Přinejmenším od roku 1871 považoval za nezbytné, pokud „pramen" jeho inspirace „vyschl", odložit rukopis „do šuplíku". Už v sedmdesátých letech 19. století se Clemens začal zabývat myšlenkou na autobiografii, nikoliv však soustavně. Až do ledna 1906, kdy měl za sebou relativně krátké epizody psaní či diktování, se zdálo, že pramen jeho inspirace „vyschl". Byl stále nespokojenější buď s metodou kompozice, nebo celkovým záměrem, případně s oběma.

První náznak, že takový záměr existoval, se dochoval pouze v poznámce o rozhovoru, k němuž došlo, když bylo Clemensovi čtyřicet a v Hartfordu ho navštívil James T. Fields se svou manželkou. Paní Fieldsová si poznamenala do deníku, že 28. dubna 1876 při obědě Clemens

> přešel na téma svého životopisu, který zamýšlí napsat tak přesně a upřímně, jak jen bude moci – Jeho paní se smíchem pravila, že by si ho měla prohlédnout a vyškrtnout problematické pasáže – Ne, řekl se vší vážností, až téměř přísně, *ty* ho redigovat nebudeš – měl by vyjít tak, jak je napsaný, celý příběh by se měl vyprávět tak pravdivě, jak toho budu schopen – vezmu z něj úryvky a postupně je uveřejním na Východě i jinde, ale nebudu se omezovat, co se týká prostoru, a kdybych kdykoliv cokoliv psal třeba o svém útlém dětství a napadlo mě něco z doby, kdy mi bylo čtyřicet, klidně to tam dám taky.[1]

Toto pozoruhodné konstatování ukazuje, že už tehdy Clemens dospěl k několika myšlenkám, jimiž se bude řídit autobiografie, na níž bude pracovat následujících třicet pět let. Existovala mezi nimi jasná souvislost: rozhodnutí psát naprosto pravdivě usnadní vědomí, že kniha vyjde až po jeho smrti,

1. Písemná pozůstalost Annie Adamsové Fieldsové, deníkový záznam k 28. dubnu 1876, MHi, publikováno v Howe 1922, 250–251.

a roztěkanost (a to vůbec nehledíme na to, že k ní Clemens svou přirozeností tíhl) mu pomůže neutralizovat nutkání k autocenzuře. Trvalo však dalších třicet let, než tyto jednotlivé myšlenky skutečně využil k přípravě opravdové autobiografie.

Zhruba rok poté Clemens opravdu začal psát. Podnítil ho (jak vzpomínal v roce 1904) rozhovor s blízkým přítelem Johnem Miltonem Hayem. Tento jedenáctistránkový rukopis, který pravděpodobně vznikl ke konci roku 1877, se nedrží proklamovaného záměru ignorovat časovou souslednost. Je nadepsán „Chapter I" (Kapitola první), začíná slovy: „Narodil jsem se 30. listopadu 1835" a pokračuje krátkým odkazem na nejranější vzpomínky z dětství v oné „téměř neviditelné vísce jménem Florida v missourijském okrese Monroe".[1] Ale tento úvod náhle končí, jako kdyby autor zničehonic ztratil zájem. Jak vzpomínal v roce 1904: „Rozhodl jsem se, že začnu psát svůj životopis… jenže odhodlání sláblo a do týdne po něm bylo veta."[2]

Poté, co Clemens zanechal práce na „Kapitole první", nicméně v letech 1885 až 1905 napsal nebo nadiktoval dvě desítky krátkých autobiografických dílek, která reflektují autorův momentální zájem, nikoliv běh jeho života.[3] Některá z nich jsou označena jako „útržky" nebo „výňatky" z autobiografie. Hrstce dalších přiřkl čísla kapitol: Chapter II (vznikla v letech 1897–1898), Chapter XIV (z roku 1898), Chapter IX (z roku 1900) a Chapter IV spolu s Chapter XVII (obě z roku 1903). I když Clemens nepochybně napsal také další číslované kapitoly, které se následně ztratily nebo byly zničeny – například Chapter XII byla sice sepsána, ale nenašla se – všech sedmnáct jich s velkou pravděpodobností nevzniklo. Podstatné je, že pokud se kapitoly uspořádají podle čísel, zhruba dodržují časovou posloupnost – i když příliš neodrážejí neměnnou rychlost, kterou čas objektivně plyne. Ve čtvrté a deváté kapitole je Clemensovi stále čtrnáct, ale mezi devátou a čtrnáctou kapitolou zestárne o šestnáct let a v sedmnácté kapitole už je mu šedesát dva. Právě takové nepřesné časové ukotvení bychom očekávali, kdyby čísla kapitol byla pouze *odhadnuta*. Autor se nerozhodl napsat kapitoly, jak jdou

1. Tato črta je obecně známa jako „Early Years in Florida, Missouri" (První léta ve Floridě v Missouri), jak ji označil Paine, a tento název používáme i zde (viz Appendix, Preliminary Manuscripts and Dictations [Dodatek: Starší rukopisy a diktované texty]).
2. Viz „John Hay".
3. Přesněji řečeno, víme o dvou desítkách dochovaných prací; další mohly být zničeny.

po sobě, nicméně je zřejmé, že jeho konečným cílem bylo sestavit z nich chronologické vyprávění.

Dvě z kapitol jsou si v lecčems podobné. „Kapitola druhá“ („Má autobiografie [náhodné výňatky]“) začíná poněkud čtveráckou rozpravou o předcích rodiny Clemensových, pokračuje příhodou, jež se odehrála v Berlíně roku 1891, a končí vzpomínkou na Clemensovy idylické letní pobyty na strýcově farmě poblíž Floridy ve státě Missouri. „Útržky mé autobiografie: Z Kapitoly deváté“ podrobně líčí dva příběhy z Clemensova mládí, z jeho čtrnácti let (1849–1850), ale každý příběh končí mnohem pozdějšími událostmi – první v Kalkatě roku 1896, kdy mu bylo jedenašedesát, a druhý v Londýně roku 1873, kdy mu bylo třicet osm.[1] V obou případech se zdá, že pokud chceme dospět závěru, který Clemens považuje za přirozené vyústění těchto příběhů, musíme přeskočit několik desetiletí jeho života. Clemensův sklon porovnávat rané vzpomínky s pozdějšími zkušenostmi nám pomáhá pochopit, proč zavrhl myšlenku zcela chronologického vyprávění.

První pokus s diktováním textu (1885)

Přestože Clemens diktoval tajemníkovi dopisy a krátké zápisy už v roce 1873, diktát jako metodu literární kompozice vyzkoušel až v roce 1885. V březnu toho roku si zapsal do poznámkového sešitu:

> V New Yorku sehnat člověka na těsnopis & ihned začít se svou autobiografií & pokračovat v tom po celé léto.
>
> Což mi připomíná, že Susie ve třinácti (1885) začala psát můj životopis – výhradně z vlastního popudu – jsem pyšný & vděčný. Dnes ráno jsem při snídani oznámil, že kdyby se moje vyjadřování zdálo ohledně stylu nějak moc vznešené, je třeba mít na paměti, že je přítomen můj životopisec. Načež Susie pojala jedinečnou myšlenku, že si mě posadí & já budu cíleně *mluvit* pro účely životopisu![2]

1. „Random Extracts“ (Náhodné výňatky), původně nazvané „From Chapter II“ (Z Kapitoly druhé), jsou první čtrtou tohoto svazku. Číslo kapitoly už v textu chybí, protože ho Clemens v průběhu revize odstranil. „From Chapter IX“ (Z Kapitoly deváté) je přetištěno v dodatku věnovaném starším rukopisům a diktovaným textům.
2. *N&J3*, 112. Clemens nakonec představí mnohé ze Susyiny biografie v definitivní verzi svého životopisu, počínaje diktovaným autobiografickým textem ze 7. února 1906.

Susiina poznámka byla nepochybně katalyzátorem Clemensova rozhodnutí vyzkoušet diktování textu, ale byl tu ještě jiný důvod, proč se zajímal o tuto metodu kompozice. Jeho přítel Ulysses S. Grant v době, kdy už umíral na rakovinu hrtanu, pracoval na rukopisu svých pamětí (*Personal Memoirs*). Jako častý návštěvník Grantova newyorského domu Clemens věděl o Grantových obavách, že zemře dříve, než stačí dokončit svou knihu. Navrhl, aby si Grant najal stenografa, který mu pomůže dokončit práci. Grant se nejprve bránil, ale později souhlasil, že to zkusí. Tento pokus byl „jednoznačný úspěch", ale onemocnění ztěžovalo Grantovi mluvení a velkou část rukopisu nakonec napsal vlastní rukou.[1]

Clemense Grantova zkušenost nepochybně povzbudila a začátkem května požádal přítele a někdejšího organizátora svých přednášek Jamese Redpatha, aby mu dělal stenografa. „Myslím, že bychom si to mohli řádně užít," napsal Redpathovi – zřejmě začínal tušit, že při diktování potřebuje vnímavého posluchače. Tuto myšlenku dosti otevřeně vyjádřil o šest let později v dopise Williamu Deanu Howellsovi. Tento dopis uzavřel slovy o tom, že by nemohl „psát literaturu" za pomoci Edisonova fonografu, „protože nemá žádné nápady & nemá dar cokoliv vylepšit nebo chytře hovořit" a je stejně „seriózní a zasmušilý jako sám čert".[2] Několik následujících týdnů diktoval podrobný popis svého vztahu s Grantem a vyjednávání s Charlesem L. Websterem a spol. (Clemensovým nakladatelem) ohledně vydání Grantových pamětí. Tím se bránil obviněním, že při té příležitosti nečestným způsobem převzal vydavatelství Century Company. Když však pročítal některé strojopisy, které Redpath pořídil ze svých stenografických poznámek, nebyl s výsledkem příliš spokojen. Henrymu Wardu Beecherovi se svěřil:

> Moje autobiografie je diktovaná dost volně, ale ještě než umřu, budu si někdy muset najít čas a trochu ji vybrousit; mám na mysli primitivní stavbu & mizernou gramatiku. Je to jediné diktování, které jsem kdy podstoupil, & byla to navýsost namáhavá & nepříjemná práce.[3]

1. Diktované autobiografické texty, 26. února 1906.
2. Redpathovi 5. května 1885, MiU-H; Howellsovi 4. dubna 1891, NN-BGC, v *MTHL*, 2:641.
3. Beecherovi 11. září 1885, koncept v CU-MARK. První diktování týkající se Granta, „The Chicago G. A. R. Festival" (Oslava GAR v Chicagu), je zařazeno do dodatku věnovaném starším rukopisům a diktovaným textům.

Clemens autobiografii opět odložil a upřel svou pozornost jinam.

Vídeňské rukopisy (1897–1899)

V letech 1885 a 1897 Clemens vyprodukoval pouze jediný autobiografický rukopis, „The Machine Episode" (napsal ho ve dvou etapách, v roce 1890 a v letech 1893–1894), tirádu proti Jamesi W. Paigeovi, vynálezci sázecího stroje, který byl hlavní příčinou Clemensova bankrotu.[1] Na přelomu let 1897 a 1898 se však jeho zájem opět oživil a napsal řadu črt ze života ve Vídni a také dvě vzpomínky na své první zkušenosti s přednášením.[2] Ke konci roku 1898 však jeho zájem opět opadl. Do svého rukopisu „My Debut as a Literary Person" (Můj literátský začátek), který napsal v říjnu, vložil poznámku pod čarou: „Toto je čtrnáctá kapitola mé nedokončené autobiografie & podle toho, jak se to vyvíjí, nejspíš nedokončená zůstane."[3] Tento zlomek publikoval v *Century Magazine* z listopadu 1899. Odstranil z něj veškeré zmínky o své autobiografii. Jednalo se o první z „kapitol", které měly být publikovány v rámci Clemensova dlouhodobého plánu vydat vybrané části své autobiografie.

Clemensův postoj k „nedokončené" autobiografii se během zimy 1898 až 1899 měnil. 10. října prohlásil, že už má „hotový slušný kus autobiografie", ale za necelý měsíc dospěl k závěru: „Dokud budu ve srabu, tu autobiografii nenapíšu." Krátce nato prozradil jednomu příteli: „Zase jsem se vrátil ke svojí autobiografii a předpokládám, že na jaře dodělám první díl. Vypadá to tak." A konečně v únoru 1899 psal Richardu Watsonu Gilderovi: „Svoji autobiografii jsem odložil & nebudu ji dokončovat."[4] Zjevně bojoval s tím, jak a zda vůbec pokračovat v díle, které dvacet let zavíral do „šuplíku" a zase ho z něj vytahoval.

Diktování ve Florencii (1904)

V srpnu 1902 Clemensova manželka Olivia vážně onemocněla. I přes jistá dočasná zlepšení se její zdravotní stav stále zhoršoval a v roce 1903 se

1. Viz *AutoMT1*, 101–106.
2. Jednu z nich, „Ralph Keeler", najdeme v dodatku věnovaném starším rukopisům a diktovaným textům.
3. Viz *AutoMT1*, 127–144, a komentář k textu této črty na *MTPO*.
4. Bokovi 10. října 1898, ViU; Rogersovi 6. a 7. listopadu 1898 a 12. listopadu 1898 (druhý ze dvou), sbírka Petera A. Salma, v *HHR*, 374, 376; Gilderovi 25. února 1899, CtY-BR.